

Rasespesifikk avlsstrategi (RAS) For Schapendoes

Versjon 1

Gyldig t.o.m. 01.04.2019

**Norsk
Kennel Klub**
HUNDEEIERNES ORGANISASJON

RAS for Schapendoes

Innholdsfortegnelse

Historikk.....	3
Overordnet mål for rasen	4
Rasens populasjon.....	4
Gjennomsnittlig kullstørrelse.....	5
Effektiv populasjonsstørrelse	5
Innavlsgrad	5
Bruk av avlsdyr	5
Innhenting av avlsmateriale fra andre land	5
Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål	5
Prioritering og strategi for å nå målene	5
Helse	5
- Progressiv retinal atrofi, PRA.....	6
- Katarakt.....	6
- Nyresykdom.....	6
- Tannmangel.....	6
- Hofteledds dysplasi HD.....	6
- Kryptorchie.....	6
- Haleknekk.....	6
- Hjertefeil.....	6
Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål	7
Atferd	7
Mental helse.....	7

RAS for schapendoes

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål	7
Prioritering og strategi for å nå målene	7
Eksteriør	7
Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål	9
Plan for videre arbeid i klubben.....	9
Vedlegg.....	10
- Avlsregler 2014.....	10
- Veiledning til oppdrettere.....	11

Rasehistorikk

Schapendoes er en gjeterhund med røtter tilbake til 1800tallet. På den tiden var det gjeterhunder over hele Nederland der det fantes kveg og saueflokker. Datidens Schapendoes var sannsynligvis noe annerledes enn dagens, bl.a. hadde den litt mindre og tynnere pels. Se illustrasjonen under. Siden Schapendoes var en hund som tilhørte allmuen, er det lite materiell/bilder som kan dokumentere hvordan den så ut. Nedenfor er et utsnitt av et maleri med en hund som regnes som Schapendoes.

Conradijn Cunaeus (1825-1895)

Navnet Schapendoes betyr ”*sauepuddelhund*” og gjenspeiler både utseendet og rasens oppgave. Gjennom historien har rasen hatt flere navn, bl.a. ”*Siephond*” og ”*Oud Hollandche Herderhond*”. I dag brukes Schapendoes eller Nederlandse Schapendoes.

Schapendoes tilhører den store gruppen langhårete gjeterhunder med kraftig pels på hodet. Rasen er beslektet med bearded collie, puli, polski owczarek niziny, old english sheepdog, briard og bergamasco.

Gjeterne verdsatte rasen for arbeidslyst og for evne til å lære. Arbeidsoppgavene bestod i å samle og hente saueflokken, og å drive og holde styr på den. Schapendoes ble også brukt som vakthund.

Som en konsekvens av at sauene forsvant eller at antallet ble redusert fra hedeområdene, ble også antall Schapendoes redusert.

Rasen på vei til å dø ut, men takket være kynolog P.M.C. Toepoel har vi i dag det vi kjenner som Schapendoes.

Under annen verdenskrig registrerte P.M.C. Toepoel de hollandske hunderasene, sammen med H.Jungeling. I perioden 1940 til 1945 reiste de rundt i Holland og søkte hunder som

minnet om Schapendoes. Toepoel var veldig bevisst på at alle ytterligheter skulle unngås. Rasen regnes i dag for å være en sunn rase uten å være ekstrem.

Hundene Toepoel og Jungeling fant var starten på dagens Schapendoes, og samtlige av våre hunder stammer fra disse 9 hundene: 4 hanhunder: Noël, Pluis, Beloe och Boef og 5 tisper: Roetje, Asta, Tirza, Teddy og Ingrid.

Etter arbeidet med registrering av hunder, fortsatte de å standardisere rasen. Det ble satt opp rasekriterier, som måtte oppfylles. Toepoel og Jungeling satte opp disse punktene i 1945, og også i dette arbeidet skinner det gjennom ønsket om å unngå overdrivelser, samt at funksjon og lydighet ble satt høyt. Til sammen legger dette grunnlaget for en sunn hund.

Den første raseklubben ble dannet i Nederland i 1947, og i 1952 ble rasen godkjent på dispensasjon av Raad van Beheer (den Nederlandske Kennelklubb).

I 1954 begynte arbeidet med å registrere hundene i en stambok. I 1970 ble stamboken stengt og etter det ble ikke hunder med ukjent opprinnelse innskrevet.

Anvendelse

Schapendoes er en gjeterhund som ble brukt, og også i dag brukes, for å gjete saueflokker. På grunn av dette er det nødvendig at rasen har stor utholdenhet, og er smidig og rask. Evnen til å hoppe er viktig, så vel som at den skal være intelligent og selvstendig.

I dag brukes rasen hovedsakelig som familiehund.

Overordnet mål for rasen

- Bidra til økt genetisk variasjon
- Ivareta den rasetypiske mentaliteten, hvor glede, energi og samarbeidsvilje er basisen
- En god helse som muliggjør et langt liv uten helseplager
- Funksjonelt eksteriør. Velge individer for avl som overensstemmer godt med rasens standard.
- Ivareta rasens gode reproduksjonsevne

Rasens populasjon

Schapendoes er en forholdsvis ny rase i Norge. Den første ble registrert i 1998. Det er registrert 437 schapendoes i Norge per 31.12.2013. Av disse er 90 hunder importert fra utlandet, i all hovedsak fra Sverige som har bidratt med 77 hunder til den norske populasjonen. Fra 2005 har det vært et gjennomsnitt på 30 registrerte schapendoes per år, med unntak av toppårene 2010 og 2011 hvor det ble registrert ca 50 hunder per år.

Gjennomsnittlig kullstørrelse

Det er i perioden 1999 - 2013 registrert 50 kull av schapendoes i Norge. Gjennomsnittlig kullstørrelse over perioden er 6,8 valper. Av disse er det i gjennomsnitt født 3,6 hanner og 3,2 tisper per kull. Det er ingen tegn på at dette er i endring.

Effektiv populasjonsstørrelse

8% av alle norskfødte valper har gått videre i avl.

Innavlsgrad

Gjennomsnittlig innavlsgrad for perioden 1999 – 2013 er 0,43%. Den høyeste innavlsgraden som er registrert i denne perioden er 4,69%. For mange av kombinasjonene er innavlsgraden 0%, noe som er meget bra. Tallene er regnet ut fra 5 generasjoner.

Bruk av avlsdyr

Siste fem år (2009-2013) er det registrert 222 schapendoes i Norge. Hvis vi regner 5% av dette skal ingen hund ha mer enn 11 valper i Norge for å unngå matadoravl etter NKKs definisjoner. Dette vil i praksis bety 1-2 kull avhengig av kullstørrelse. I perioden 1999 – 2013 er det en avlstispe som har fire kull og 12 som har to kull. Av hannhundene som er brukt er det en som har fire kull, to som har tre kull og 6 som har to kull. Kull i utlandet er ikke medtatt her. Det er 7 hanner og 10 tisper som har mer enn 11 avkom i Norge og dermed kommer innunder definisjonen for matadoravl. Av disse er det 6 avlsdyr som har mer enn 20 avkom fordelt på 3 hanner og 3 hunner.

Det er 28 besteforeldredyr som har mer enn 20 barnebarn i den norske populasjonen. Kun 4 av disse har mer enn 40 barnebarn og høyeste antall barnebarn er 45 registrert i Norge (Kilde Vigdis H. Ingjer, basert på tall fra totalt 206 besteforeldre med barnebarn i Norge).

Innhenting av avlsmateriale fra andre land

Ut fra de registrerte kullene ser vi at det i veldig stor grad hentes avlsdyr fra utlandet. Av tisper som er brukt er 19 av 36 norskfødte. Av hannhundene er kun 7 av 38 norskfødte. De utenlandske hannene som er brukt i avl i Norge kommer fra Sverige, Danmark, Finland, Tyskland og Nederland.

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

- Opprettholde genetisk variasjon
- Sikre lav innavlsgrad
- Jobbe for å unngå matadoravl

Prioritering og strategi for å nå målene

Informere om viktigheten av ovenstående punkter.

Helse

I NSKs avlsregler er det krav om kjent øyenlysning og DNA testing for PRA for alle avlsdyr. Siden 2012 har det vært en sikker gentest som påviser enkeltmutasjon for PRA. Fra 2013 er dette også registrert i DogWeb.

Schapendoes er en relativt frisk rase, men vi ønsker allikevel å ta hensyn til:

Progressiv retinal atrofi, PRA

PRA er en øyensykdom som forekommer i ulike former. Den typen som finnes beskrevet på Schapendoes gir vanligvis symptomer ved fire til fem års alder og leder til blindhet. Sykdommen er arvelig med enkel recessiv nedarving. Det innebærer at begge foreldrene til PRA-syke valper er anleggsbærere. Foreldredyrene kan selv være helt friske og frie for symptomer. Hvis kun en av foreldrene er anleggsbærer, fødes det ingen syke valper, men 50% av valpene vil i gjennomsnitt være anleggsbærere.

For ikke å redusere avlspopulasjonen unødig aksepteres at en bærer kan pares med en frisk hund.

Det foreligger nå en sikker gentest for PRA. Alle avlsdyr skal testes før paring.

Katarakt

Schapendoes er relativt utsatt for katarakt (grå stær). Grå stær kan forårsake blindhet hos hunden. Alle avlsdyr skal sjekkes for katarakt. Dette gjøres gjennom øyenlysning. Det er smertefritt for hunden og utføres på 20 minutter.

Man har kunnet se en viss økning av hunder med katarakt de siste årene. Hunder med kjent katarakt skal ikke brukes i avl.

Nyresykdom

Kun et par kjente tilfeller av nyresykdom er registrert. Det er kjente tilfeller av både akutt og kronisk nyresvikt. Det anbefales å ikke bruke nært beslektede individer i avl.

Tannmangel

Tannmangel forekommer på rasen. Hunder med bittfeil (dvs overbitt, underbitt, kryssbitt), kjevefeil, alvorlig tannmangel (dvs mer enn to premolarer, eller en eller flere molarer eller hjørnetenner (canid)) godkjennes ikke for avl.

HD

HD anses ikke som noe problem på rasen i noe europeisk land og har i henhold til moderlandet heller aldri vært det. Intet tyder på at det vil skje noen endring her.

Fra 1.1.2008-1.1.2014 er 80 hunder HD-røntget, 70 med resultat A, 8 med resultat B, 2 med resultat C og 1 med resultat D.

Kryptorchism

Defekter i testiklene, dvs at testiklene ikke faller ned i pungen. Anses ikke som et problem for Schapendoes. Affiserte dyr skal ikke brukes i avl.

Haleknekk

Haleknekk oppstår ved sammenvokste eller deformerte ledd.

Det anses ikke som et stort problem på rasen, men affiserte dyr skal ikke brukes i avl.

Blå øyne

Forekommer på rasen. Individer skal ikke brukes i avl.

Hjertefeil

Persisterende Ductus Arteriosus (PDA) – Dette kalles også ODB (Open ductus Botalli)

Dette er den mest vanlige medfødte hjertefeilen på hund. PDA har polygenetisk arvegang. PDA er betegnelsen på en feil i lukkeprosessen av det korte, spesialiserte blodkaret ductus arteriosus. Symptomer på PDA er åndenød og dårlig vektøkning. PDA kan behandles

kirurgisk, men hunder med moderat eller kraftig PDA får som regel hjertesvikt før fylte tre år. Undersøkelser viser at sykdommen forekommer dobbelt så ofte hos tisper som hos hanner.

Det er notert en del tilfeller i utlandet, men kun ett eller to i Norge. Stor forsiktighet må utvises ved avl med nært beslektede individer.

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

Innhente helseopplysninger på norske hunder ved bruk av helseskjema.

Jobbe for å opprettholde gode PRA-resultater.

Utvide avlsmaterialet – tillemp regelverk for enklere bruk av utenlandske/flere avlshanner.

Oppdatering av sykdomsdatabasen DoesData

Atferd/temperament

Harmonisk bygget gjeterhund, oppmerksom og modig. Intelligent, vaksom, glad, livlig, vennlig og temperamentsfull. Meget lojal og hengiven.

Mental helse

Ønsket er å bibeholde den positivitet, aktivitet og menneskevennlighet som finnes i rasen gjennom å bruke hunder med disse egenskaper i avl.

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

Innføring av mentaltesting vil vurderes.

Prioritering og strategi for å nå målene

Jobbe for at kun hunder med rasetypisk temperament skal brukes i avl.

Eksteriør

Tilstrebe å jobbe mot en rase med funksjonelt eksteriør som liten gjetende hyrdehund. Helhetsinntrykket skal være en livlig hund, noe under middels størrelse, som skal være muskuløs og utstråle positivitet, hurtighet og utholdenhet.

Helhetsinntrykk:

Lettbygget, lang pelset, med mankehøyde på 40-50 cm. Lette og fjærende bevegelser. Har spesielle evner til å hoppe

Viktige proporsjoner:

Skallen noe bredere enn lengden. Lett rektangulær kropp. Snutepartiet kortere enn skallelengden.

Hodet:

Hodet: Den rikelige pelsen gir inntrykk av et større hode, spesielt i bredden.

Skalle: Nesten flat, moderat pannefure, meget markerte øyenbrynsbuer. Ganske bred i forhold til lengden.

Stopp: Godt markert men ikke for dypt

Snuteparti: Kortere enn skallelengden. Neseryggen noe lavere plassert enn skalletaket. Dypt og bredt hele veien, nesten ikke avsmalnende, kun lett avrundet ved spissen.

Kjever/tenner: Når munnen er lukket skal underkjeven tydelig sees fra siden. Normalt utviklet saksebitt.

Kinn: Kraftige kinnbensbuer.

Øyne: Forholdsvis store, runde, normalt plassert i øyehulene, mer foroverrettet enn på siden av hodet. Brune, skal ikke gi inntrykk av å være sorte. Det hvite skal bare være synlig når hunden ser til siden. Åpent, ærlig og ivrig uttrykk. Form, farge og uttrykk meget rasetyrisk.

Ører: Ganske høyt ansatt, verken store eller tykke. Fritt hengende, men ikke tett inntil hodet. Bevegelige, rikelig behåret, men skal følge hodets linjer.

Forlemmer:

Helhetsinntrykk: Rette, lett benstamme. God vinkling fremhever forbrystet.

Skulder/overarm: Godt vinklet

Mellomhånd: Fjærende.

Poter: Ganske, store, elastiske, brede og ovale. Godt knyttede. Tykke og fjærende tredeputer med mye pels mellom tærne.

..

Stamme:

Kropp: Noe lenger enn høy. Finstammet, smidig og elastisk.

Overlinje: Buert over en kraftig, muskuløs lend.

Lend: Kraftig, muskuløs.

Kryss: Fallende

Bryst: Dypt, moderat hvelvede ribben.

Underlinje: Ikke for opptrukket.

Hale:

Lang med god pels og beheng. Karakteristisk båret hale. Hengende i hvile, Under trav båret ganske høyt og svinger i en bue fra side til side. Under galopp utstrukket og rett. Under hopp virker som ror. Når oppmerksom kan halen noen ganger bæres høyt. Skal aldri bæres stivt inn over ryggen.

Baklemmer:

Underlår: Muskuløse

Haser: Moderat vinklet

Mellomfot: Kort

Poter: Som forpotene. Sporer tillatt.

Bevegelser:

Lette og fjærende uten å bruke for mye krefter, galopperer fremfor å trave. Hopper godt, vender raskt.

Pels:

Hårlag: Tykk, tilstrekkelig underull. Lang, minst 7 cm på bakparten.

Lett bølget, ikke tilliggende. Krøllet eller kruset pels ikke tillatt. Hårene gror meget tett, fine og tørre, aldri silkeaktig. Den lange pelsen er bustete og gir stor omkrets, spesielt bakparten. Kraftig hodetopp, mustasje og skjegg.

Farge: Alle farger tillatt.

Størrelse og vekt:

Mankehøyde: Hannhunder	43-50 cm
Tisper	40-47 cm

Alle avlsdyr skal ha gjennomgått avlsbedømmelse av godkjent spesialdommer.

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

Sikre at rasen utvikler seg innenfor standarden.

Motvirke utvikling av ulike typer innenfor standarden

Motvirke ekstreme eksteriørforandringer

Øke kjennskap/kunnskap om rasens eksteriør blant dommere og oppdrettere.

Jobbe for at alle avlsdyr skal være avlsbedømt og godkjent for avl innenfor gjeldende regelverk.

NSK har utarbeidet et rasekompendium.

Plan for videre arbeid i klubben

Opprettholde en informasjonsflyt om rasen mellom klubben og schapendoesiere, spesielt med tanke på helsestatus og genetikk.

Øke avlsrådets kunnskaper. Dette vil klubben oppnå ved å tilby kurs til avlsrådmedlemmene.

Arrangere oppdrettermøter og dommerseminarer for å øke kunnskap om rasen blant oppdrettere og dommere.

Avlsregler 2014

§ 1 NKK's etiske grunnregler for avl og oppdrett skal følges.

§ 2 Hunder med arvelige sykdommer/defekter skal ikke godkjennes for avl.

Hvis nære slektninger av en hund med en arvelig sykdom brukes i avl, bør den pares med en hund som kommer fra en familie uten forekomst av samme sykdom.

§ 3. Alle avlsdyr må øyenlyses og være fri for arvelige øyensykdommer. Dispensasjon kan gis til hunder med fremre Y-sømskatarakt. Hunder med fremre Y-sømskatarakt (på attesten avkrysset som "ant.sut.l") kan med forsiktighet brukes i avl. De må da pares med hund fri for katarakt. Øyenlysningsattesten er gyldig ett år.

§ 4 Alle avlsdyr skal ha kjent resultat av DNA-test på PRA. Bærere (+-, ab) kan kombineres med hunder som er fri (++, aa).

§ 5 Alle avlsdyr skal være vurdert eksteriørmessig gjennom avlsbedømmelse foretatt av rasespesialist.

Dispensasjon fra dette kravet kan gis til hanhunder som har oppnådd utstillings-championat.

§ 6 Ingen hund skal settes i avl før fylte 24 mnd. Tisper bør få første kull før fylte 5 år og siste kull før fylte 8 år.

§7 Når en tise har fått et kull skal det gå minst 10 mnd. mellom fødsel og paring.

§ 8 På grunn av lav populasjon må antall avkom begrenses. Ingen avlsdyr skal ha flere enn 4 kull i Norge. Samme kombinasjon skal aldri gjentaes. Innnavlsgraden skal være lavere enn 6,25 som er søskenbarnsparing.

§9 Ved salg av valper er oppdretter forpliktet til å gi fyldestgjørende opplysninger om foreldredyrene og valpene, og veiledning om pass og stell av schapendoes, til valpekjøperne.

Veiledning til oppdrettere.

Søknad:

Søknad om godkjenning av planlagt kull sendes avlsrådet i god tid før løpetid/paring. Møteplan ligger på klubbens hjemmeside.

Skjema finner du på klubbens hjemmeside.

Hvis du planlegger å bruke en utenlandsk hanhund må du sende med kopi av stamtavle/reg.bevis, DNA-test, øyenlysningsskjema og avlsbedømmelse. På norskeide tisper/hanhunder finner vi det meste på Dogweb, unntak er DNA-test hvis denne ikke er sendt inn til NKK og avlsbedømmelse hvis denne ikke er innsendt eller foretatt i klubbens regi.

Hanhund:

Hvis du trenger hjelp til å finne hanhund er du selvsagt velkommen til kontakte avlsrådet – vi hjelper så langt vi kan.

Arvelige sykdommer/defekter:

Det finnes få arvelige sykdommer på schapendoes – men tidlig nyresvikt, forhøyede leververdier, PDA (hjertesykdom) katarakt (øyesykdom), epilepsi er noe som er kjent. Når det gjelder defekter som utelukker hunder fra avl har vi haleknekk, stumphale, bittfeil (over- under- og kryssbitt) alvorlig tannmangel: flere enn to premolarer, manglende molarer, manglende hjørnetenner (canid) halefeil som "ringet hale", blå øyne.

Avlsbedømmelse

Klubben har tilbud om avlsbedømmelse en gang i året i forbindelse med rasespesialen. I tillegg har også svensk og dansk Schapendoesklubb avlsbedømmelser i forbindelse med sine spesialutstilling. Hvis du får hunden din avlsbedømt i utlandet må du sende inn en kopi til avlsrådet.

Det er også en gang iblant mulig å få utført avlsbedømmelse i forbindelse med at rasespesialister for rasen dømmer på andre utstillinger i Norge. Da må du selv gjøre en avtale med denne dommeren.

Skjema bestiller du fra avlsrådet i klubben og etter at avlsbedømmelsen er gjennomført sender du skjema sammen med bilde av hunden og kopi av reg.bevis til avlsrådet. Vi vil ta en gjennomgang og sende det videre til avlsrådet i Nederland. Dette koster kr 200,00 for å dekke klubbens utgifter.

DNA-testen:

DNA-testen må gjøres i forhold til en øyensykdom – PRA. Denne testen er basert på forskning foretatt av Universitetet i Bochum, Tyskland og det er fortsatt dette laboratoriet som utfører testen. Det ligger et skjema på klubbens hjemmeside som du må fylle ut og ta med til veterinær som da tar blodprøve/swab av hunden og sender prøvene til Tyskland. Det ligger også et skjema på NKK side (Min side) som du også printer ut og når du får prøvesvaret kan du sende dette til NKK for registrering på Dogweb.

Testen til Bochum koster 66 euro. Universitetet i Bochum har hele tiden samarbeidet med klubbene i Europa og lister over prøvesvarene blir sendt til alle avlsrådene i Europa.

Det finnes andre laboratorier som nå også utfører DNA-testen, men disse er ikke villige til å samarbeide med schapendoes-klubbene og vi vil derfor sterkt anbefale at man bruker Bochum!

Info til avlsrådet:

Når hunden din har blitt paret er det fint om du sender en melding til avlsrådet gjerne innen en uke etter. Når valpene er blitt født vil vi gjerne ha beskjed innen 14 dager med antall og fordeling av kjønn.

Annonsering:

Så snart en kombinasjon er godkjent er du velkommen til å annonsere på klubbens hjemmeside under "planlagte kull". Send inn fine bilder av hanhund og tise og når du forventer paring.

Når valpene har kommet annonserer du under "valper født". Annonseringen av valper er gratis. MRK. kun godkjente kombinasjoner/kull kan annonseres.

Valpeformidler:

Klubbens valpeformidler hjelper gjerne til med å formidle kontakt mellom oppdrettere og mulige valpekjøpere. Ta gjerne kontakt med henne hvis du ønsker hjelp.

Valpesertifikater:

Klubben utsteder valpesertifikater til alle valper fra godkjente kull. Du sender liste over nye eiere, valpenes navn, fødselsdato og registreringsnummer til avlsrådet. Dette er selvsagt ingen garanti for friske hunder eller utstillings-stjerner men en honnør til oppdretter som for å avle i henhold til klubbens regelverk.

Nye eiere:

Vi ønsker gjerne de nye eierne velkommen i Norsk Schapendoesklubb og styret har vedtatt at klubben dekker medlemskontigenten det første året, mens eierne selv må dekke grunnkontigenten til NKK.

De nye eierne må selv melde seg inn via Norsk Kennelklubb og betale regningen for så å sende kvitteringen til klubbens kasserer slik at medlemskontigenten kan refunderes.